

Kritik mot Migrationsverket, som genomfört åldersbedömningen av ett ensamkommande barn på felaktigt sätt

Beslutet i korthet: En ensamkommande asylsökande uppgav att hon var underårig. Migrationsverket bedömde henne dock under 16 månaders tid som vuxen, vilket fick flera negativa konsekvenser för henne. Migrationsverket kritiseras för handläggningen av ärendet. I beslutet understryks vikten av att åldersbedömningar sker på ett rättssäkert sätt, vilket som regel förutsätter att de görs först i samband med att beslut fattas i asylärendet. Dessförinnan ska den asylsökandes åldersuppgift godtas, om det inte är helt uppenbart att den är felaktig.

Bakgrund och utredning

Varje år kommer många barn till Sverige för att söka asyl. En stor del av dem anländer tillsammans med sina föräldrar. Det finns dock även de som varken har föräldrar eller någon annan vårdnadshavare med sig, s.k. ensamkommande barn.

En asylsökande som är under 18 år och ensamkommande får ett större stöd under ansöknings tiden än en vuxen. Detta gäller t.ex. boende, skolgång och rätten till god man. I förekommande fall ska socialnämnden också underrättas om att barnet kan vara i behov av skydd (14 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen).

Åldern har även betydelse för hur Migrationsverket hanterar asylärendet. Gäller ärendet någon som är under 18 år ska verkets prövning t.ex. genomsyras av barnets bästa (se 1 kap. 10 § utlänningslagen). Ärendet ska också prioriteras och handläggas av speciellt utbildad personal.

I en anmälan till JO framförde AA, överförmyndarförvaltningen i Göteborgs stad, kritik mot Migrationsverket för verkets bedömningsprocess avseende asylsökandes ålder. Han uppgav bl.a. följande.

I ett asylärende hade Migrationsverket under 16 månaders tid bedömt den sökande (BB) som vuxen, i strid med hennes egna uppgifter. Verket ändrade sig

därefter och registrerade henne som underårig. Under den tid hon bedömdes som vuxen stod hon utan ställföreträdare, fick inte gå i skolan och någon anmälan till socialnämnden gjordes inte.

Handlingar i de angivna ärendena hämtades in från Migrationsverket. Av handlingarna i BB:s ärende framgick bl.a. följande.

BB uppgav i samband med sin asylansökan i februari 2010 att hon var född den 20 januari 1995, dvs. att hon var 15 år gammal. Den utredare som höll i det inledande samtalet konsulterade en beslutsfattare. Därefter informerades BB om att hon bedömdes vara äldre än vad hon uppgett och att hon skulle registreras som född den 20 januari 1992. BB informerades även om att åldern kunde skrivas ned för det fall hon inkom med dokument som visade att hon var under 18 år.

I april 2010 gav BB in ett födelsebevis som angav att hon var född 1995. Samma månad mottog Migrationsverket ett telefonsamtal från en vän till BB som återgav vissa reflektioner BB hade gjort, t.ex. att hon reagerat på att det endast var vuxna deltagare i en kurs som hon gick.

I september 2010 genomfördes en muntlig utredning och därefter en språkanalys. I november 2010 förordnades ett offentligt biträde för BB. Under december 2010 genomfördes en kompletterande muntlig utredning och en ny språkanalys.

Den 4 juli 2011 skrevs BB:s ålder ned och hon registrerades som född den 20 januari 1995. I motiveringen till ändringen nämndes födelsebeviset och samtalet från BB:s vän i april 2010. Därutöver angavs att handläggaren som genomfört de två muntliga asylutredningarna uppfattat BB som underårig. Bedömningen hade grundats på hennes utseende samt på hennes sätt att uttrycka sig och agera.

Den 5 juli 2011 ansökte Migrationsverket om god man för BB. Samma dag gjordes även en anmälan till socialnämnden om skyddsbehov enligt 14 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen.

Den 8 juli 2011 beviljades BB permanent uppehållstillstånd.

Migrationsverket anmodades att yttra sig. I sin bedömning anförde Migrationsverket (tf. generaldirektören CC) följande.

Migrationsverket har inarbetade rutiner och kunskaper för hur handläggningen ska ske i de fall där en åldersbedömning blir aktuell. Migrationsverkets utlänningshandbok ger vägledning om handläggningen av dessa ärenden. [---]

Av Migrationsverkets utredning [...] har kommit fram att sökande BB:s ärende inte har handlagts i enlighet med de rutiner som funnits. Ärendet har kommit att nedprioriteras på grund av att sökanden felaktigt ansetts vara vuxen och därav har en tidsutdräkt uppstått. Detta är självfallet beklagligt. [---]

För att säkerställa att rutinerna angående åldersbedömning följs har jag gett ansvarig chef i uppdrag att vidta åtgärder så att berörd personal känner till gällande rutiner för ärendena. Migrationsverkets rättschef avser även att ge ut ett

s.k. rättsligt ställningstagande angående åldersbedömningar där fokus planeras att ligga på bevisfrågan.

När det gäller möjligheten för den enskilde att få bedömningarna överprövade eller omprövade vill jag framföra följande. Migrationsverket ska enligt rekommendationerna i verkets utlänningshandbok kontinuerligt beakta de uppgifter som sökanden lämnar och vad som i övrigt framkommer och ompröva sin ålderbedömning så snart nya eller ändrade uppgifter kommer fram. Den ålderbedömning som görs av om sökanden gjort sannolikt att han eller hon är under eller över 18 år är ett beslut under handläggningen av ärendet och får inte överklagas särskilt (jfr 14 kap. 1 § utlänningslagen). Den sökande har dock möjlighet att argumentera i den delen i samband med ett eventuellt överklagande av frågan om uppehållstillstånd.

I ett beslut den 12 december 2012 anför *JO Axberger* följande.

Rättslig reglering m.m.

Det är den asylsökande som ska göra sin identitet och ålder sannolik. Den som uppger sig vara underårig har i den meningen bevisbördan för detta.

I avsaknad av tillförlitliga identitetshandlingar finns det ingen metod med vilken det är möjligt att med säkerhet bestämma någons ålder. Råder det oklarhet om den uppgivna åldern och denna har betydelse för Migrationsverkets handläggning måste verket göra en bedömning. Åldern kan därvid både ”skrivas upp” och ”skrivas ned” i förhållande till vad den sökande själv uppgett.

I Migrationsverkets handbok i migrationsärenden anges bl.a. följande om ålderbedömningar.

När sökanden ansöker om asyl och hävdar att denne/denna är under 18 år bör verket först och främst avgöra om uppgiften om ålder helt uppenbart är oriktig. Tveksamma fall kräver mer djupgående utredning som görs i samband med asylutredningen för att kartlägga den sökandes bakgrund och mognad och ge handläggaren/beslutsfattaren ett underlag i bedömningen av sannolik ålder. [– – –] Om åldern fortfarande är tveksam, d.v.s. inte har gjorts sannolik kan den unge erbjudas att ta röntgenbild på tänder och handskelett för en medicinsk ålderbedömning [...]

[– – –]

Ärenden som rör ensamkommande barn ska handläggas av särskilt utbildade handläggare och beslut ska fattas inom tre månader.[– – –] För att vi ska kunna bestämma om den sökande ska hanteras som ett ensamkommande barn eller inte, är det av stor vikt att vi genomför bedömningen om uppgifterna om ålder gjorts sannolika eller inte.

[– – –]

För att åldern ska bedömas som uppenbart oriktig ska det inte finnas något tvivel, d.v.s. behov av ytterligare utredning om ålder. Det ska vara helt klart att sökandens uppgifter om ålder inte är sannolika. Det ska kunna avgöras enbart på det intryck sökanden ger i samband med ansökan såsom utseende och beteende.

En tjänsteanteckning om detta görs i samband med ansökan. Sökanden upplyses därefter om att denne kommer att bli omregistrerad som vuxen respektive barn [...]

Migrationsverkets rättschef har i ett rättsligt ställningstagande den 5 juli 2012 angående ålderbedömning (RCI 19/2012) utförligt beskrivit hur verkets

personal ska förfara när det blir aktuellt att bedöma en asylsökandes ålder. I ställningstagandet anges bl.a. följande.

Bedömningen av om sökanden är vuxen eller underårig ska – som ett led i den samlade prövningen av den åberopade identiteten – normalt ske i samband med beslut i asylärendet och endast manifesteras i själva beslutet. [– – –]

Den ålder som den sökande uppger vid ansökningstillfället ska registreras. [– – –] Vid ansökningstillfället kan dock inte någon närmare utredning av åldern ske och något ifrågasättande av den uppgivna åldern kan i normalfallet inte ske.

[– – –]

För helt uppenbara fall, dvs. fall där var och en utan närmare överväganden klart kan se att det rör sig om en vuxen (eller i vissa fall underårig) person, kan åldern redan vid ansökningstillfället ifrågasättas. Det ska röra sig om sökande vars utseende och beteende över huvud taget inte ger något utrymme för någon annan bedömning.

Bedömning

Allmänt

Med hänsyn till de konsekvenser en åldersbedömning får för ensamkommande asylsökande som uppger att de är underåriga, är det av stor vikt att bedömningen genomförs på ett så rättssäkert sätt som möjligt. En grundläggande förutsättning är att den baseras på ett tillfredsställande beslutsunderlag.

Beslutsunderlaget gällande sökandens ålder kan förändras under asylärendets gång. Utgångspunkten bör därför, som anges i det rättsliga ställningstagandet, vara att bedömningen av om sökanden är vuxen eller underårig ska ske i samband med att beslut i asylärendet fattas. Fram till dess bör den ålder som sökanden uppgett vid ansökningstillfället godtas, om det inte, i enlighet med vad som närmare beskrivs i det rättsliga ställningstagandet, är alldeles uppenbart att uppgiften är felaktig.

På grund av åldersbedömningens vikt för den enskilde och av att den kan vara svår att göra är det vidare angeläget att den genomförs av personal med särskild kompetens. Av verkets handbok i migrationsärenden m.m. framgår också att så ska ske.

En tillämpning i enlighet med det sagda innebär att samtliga asylärenden där den sökande uppgett sig vara under 18 år ska prioriteras av Migrationsverket och utredas av särskilda handläggare, med undantag endast för helt uppenbara fall. Under verkets handläggning kommer denna grupp asylsökande därmed även att omfattas av de skyddsregler och det särskilda omhändertagande som gäller för ensamkommande barn.

Det anmälda ärendet angående BB

Migrationsverket bedömde i ett tidigt skede av asylprocessen BB som vuxen, utan annan utredning än ett inledande samtal. Vilken kompetens utredare och beslutsfattare hade framgår inte. Åldersbedömningen fick till följd att ärendet

nedprioriterades, vilket ledde till att BB fick vänta på beslut i 16 månader. Under handläggningstiden behandlades hon som vuxen. Detta är inte godtagbart. Migrationsverket ska därför kritiseras för sitt sätt att sköta BB:s ärende. Det inträffade illustrerar tydligt vikten av att åldersbedömningar sker på det sätt som beskrivits ovan.